

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نپاشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Reports

گزارشها

بهرام رحمانی
۱۲ نومبر ۲۰۲۱

سی و پنجمین جلسه دادگاه حمید نوری در ستهکلم!

سی و پنجمین جلسه دادگاه حمید نوری، متهم به مشارکت در اعدام‌های تابستان ۶۷، روز چهارشنبه ۱۹ آبان ۱۴۰۰ برابر با ۱۰ نومبر ۲۰۲۱ در شهر دوس در البانی، برگزار شد.

دلیل پیگیری پرونده حمید نوری به مدت یک هفته در البانی استماع شهادت هفت تن از شاهدان مقیم این کشور است. نخستین جلسه این دادگاه در البانی به شنیدن شهادت محمد زند، از زندانیان سیاسی زندان‌های گوهردشت، اوین و قزل‌حصار اختصاص داشت.

پیش‌تر سی و چهار جلسه این دادگاه به جز جلسات فوق‌العاده در ستهکلم سویدن برگزار شده بود. بنا بر یک برنامه از پیش تنظیم‌شده جلسات سی و پنجم تا چهارم این دادگاه به جای ستهکلم در البانی، محل استقرار هفت تن از شاهدان این دادگاه، برگزار می‌شود.

کنت لوئیس، وکیل محمد زند، گفت موکلش در شانزده سالگی به اتهام هواداری از سازمان مجاهدین خلق بازداشت شده بود و به عنوان زندانی پیشین و نیز شاهد برادر اعدامی‌اش در این دادگاه شرکت دارد. رضا زند، برادر محمد زند که در ۲۱ سالگی بازداشت شده بود همراه با صدها زندانی دیگر در مرداد ۱۳۶۷ اعدام شد.

وکیل محمد زند در این باره گفت که این زندانی به حبس ابد و سپس با تخفیف به ۱۲ سال زندان محکوم شده بود. در سال ۶۷ در جریان دادگاه چند دقیقه‌ای این زندانی اعدام شده است.

محمد زند با چند نمونه از کابل‌هایی که با آن شکنجه شده و همچنین ماکتی از زندان محل بازداشت خود در دادگاه حضور یافت. او دادگاه را در جریان جزئیات دیدار آخر خود با برادرش قرار داد.

وکیل محمد زند نیز گفته است که موکلش حمید نوری ملقب به عباسی را چندین بار دیده است و سه بار در «دادگاه مرگ» حضور داشته است.

محمد زند، شاهد روز چهارشنبه این دادگاه، و برادرش رضا در سال ۱۳۶۰ در حالی که به ترتیب ۱۶ ساله و ۲۱ ساله بودند، دستگیر شدند. محمد به جرم هواداری از سازمان مجاهدین در دادگاهی سه دقیقه‌ای به حبس ابد محکوم شد. برادرش رضا نیز به همین جرم نخست به ده سال زندان محکوم شد، اما در سال ۱۳۶۷ اعدام شد.

شاهد در سال ۱۳۶۴ از زندان اوین به زندان گوهردشت منتقل شد. او شهادت داد که ششم مرداد ۱۳۶۷ پخش روزنامه در داخل بندشان قطع شد. محمد زند گفت که همان شب به همراه غلامحسین اسکندری، سیدحسین سبحانی، و یک نفر

دیگر (که به گفته زند احتمالا مهران هویدا بود) توسط داوود لشکری از بند بیرون کشیده شدند و به شدت مورد شکنجه و ضرب و شتم قرار گرفتند. شاهد گفت که در جریان این ضرب و جرح دچار شکستگی دنده و شست پا شد.

شاهد گفت که روز جمعه هفتم مرداد تلویزیون‌ها را از بند خارج کردند و فردای آن روز او داوود لشکری را دید که سلاح کمری بسته بود و فرغانی پر از طناب را به سمت سوله می‌کشید. شاهد گفت پس از دو سه ساعت صدای مرگ بر منافق بلند شد.

محمد زند شهادت داد که کشتار از روز هشتم مرداد با اعدام زندانیانی مثل جعفر هاشمی و دکتر محسن فخر فور مغربی آغاز شد.

شاهد گفت که در مجموع سه بار در مقابل هیات مرگ قرار گرفت که نخستین بار آن در پانزدهم مرداد ۶۷ بود. او گفت که روز سیزدهم مرداد به همراه تعدادی دیگر توسط داوود لشکری از بند خارج و به اتافی برده شدند.

محمد زند در روز پانزدهم مرداد در راهروی مرگ نشانداده شد و بعد توسط ناصریان در برابر هیات مرگ قرار گرفت. شاهد گفت در آنجا بود که خبر اعدام برادرش رضا را به او دادند و تهدیدش کردند که اگر شرایط هیات مرگ را نپذیرد خود او را هم اعدام خواهند کرد. شاهد در آن روز در مقابل مصطفی نیری، اشراقی، و پورمحمدی قرار گرفت.

شاهد گفت، همان روز حمید نوری را با یک دسته چشم‌بند در دستش دید که به همراه داوود لشکری از سمت حسینی می‌آمدند. شاهد گفت او دیده است که حمید نوری نام ناصر منصوری، زندانی قطع نخاع شده، را خواند و او در حالی که روی برانکار خوابیده بود برای اعدام به سمت حسینی بردند. به گفته او، ناصر منصوری پس از آن که مدتی برای این که جاسوسی کند و روابط و مناسبات داخل بند را به ماموران گزارش دهد تحت فشار قرار داشت برای این که تن به خیانت ندهد خود را از طبقه سوم محل سلول انفرادی‌اش به پایین انداخته و قطع نخاع شده بود.

محمد زند گفت که روزهای هجدهم و بیست و دوم مرداد دوباره در برابر هیئت مرگ قرار گرفت و سرانجام با برائت جستن از مجاهدین از اعدام نجات یافت. محمد زند بعد از رهایی از اعدام بارها برای این که همکاری با ماموران زندان را قبول کند مورد ضرب و شتم شدید قرار گرفت و حدود سه ماه در انفرادی نگهداری شد.

محمد زند شهادت داد که پدرش نیز در زمان تحویل گرفتن ساک و وسایل رضا برادر اعدام شده‌اش، سه بار در زندان اوین «اعدام مصنوعی» شد.

محمد زند در فروردین سال ۱۳۷۱ از زندان اوین آزاد شد و بعدها دوباره به سازمان مجاهدین پیوست.

به گفته وکیل مشاور، ماکت یا مدلی از زندان گوهردشت در روزهای آتی در دادگاه به نمایش گذاشته خواهد شد.

حمید نوری در ستکلم است و به صورت ویدیویی در جلسه دادگاه شهر دوس حضور داشت. او در نومبر سال ۲۰۱۹ هنگام ورود به سویدن در فرودگاه ستکلم بازداشت شد و کیفرخواست علیه او پس از ۲۰ ماه بازداشت موقت صادر شد. نوری اتهامات علیه خودش را رد کرده است.

اهمیت دادگاه حمید نوری در این است که برای نخستین بار یکی از مقام‌های امنیتی جمهوری اسلامی که در اعدام‌های جمعی سال ۶۷ شرکت داشته در خارج از کشور بازداشت شده و مورد محاکمه قرار گرفته است.

حمید نوری توسط شاهدان پرونده به عنوان دادیار زندان گوهردشت کرج و یکی از هشت عضو «هیات مرگ» در این زندان در جریان اعدام جمعی زندانیان سیاسی در تابستان ۶۷ شناسایی شده است.

موضوع مهم دیگر نقش ابراهیم رئیسی، رئیس دولت سیزدهم جمهوری اسلامی در این پرونده است. رئیسی در دوران اعدام‌های تابستان ۶۷ معاونت دادستان را برعهده داشته و گفته می‌شود که یکی از چهار چهره اصلی «هیات مرگ» بوده است.

جلسه بعدی دادگاه فردا، روز پنجشنبه بیستم آبان به همراه شهادت مجید صاحب جم اتابکی از بازماندگان اعدام های تابستان ۱۳۶۷ و عضو سازمان مجاهدین خلق در دادگاه البانی برگزار خواهد شد. روند محاکمه نوری تا آوریل سال آینده میلادی ادامه خواهد داشت.

حمید نوری ۹ نومبر ۲۰۱۹ به دستور بخش جرایم سازمان یافته و بین المللی دادستانی سویدن در فرودگاه ستهلم دستگیر شد. بر اساس شهادت زندانیان سیاسی بازمانده از اعدام های گسترده تابستان ۱۳۶۷، او یکی از عاملان «مستقیم» این کشتار در زندان گوهردشت کرج بود. در ماه های گذشته اخبار مربوط به حمید نوری در رسانه های فارسی زبان خارج کشور و رسانه های سویدن، مورد بحث قرار گرفته است. محاکمه یک مقام پیشین جمهوری اسلامی ایران در یک کشور خارجی، آن هم به اتهام جرمی که سه دهه پیش در داخل کشور رخ داده، تجربه ای تازه برای همه داخواهان است. توجه به مسیر حقوقی این پرونده تاریخی می تواند سرآغازی باشد برای پیگرد کیفری دیگر مظنونان خشونت های دولتی در ایران.

اتهامات حمید نوری بعضا در افکار عمومی و رسانه ها «جنایت علیه بشریت»، «نسل کشی»، «شکنجه» و حتی «جرم مستمر خودداری از تحویل جنازه ها» که در هیچ کشوری مدون نیست، گزارش شده است. واحد ملی مبارزه با جنایات سازمان یافته دادستانی سویدن از همان ابتدا، در بیانیه ۱۳ نومبر ۲۰۱۹ خود، فهرست اتهامات منجر به بازداشت حمید نوری را چنین توصیف کرده است:

«یک شهروند ایرانی امروز بر اساس شواهد و أدله کافی موجب ظن قوی به ارتکاب جرم علیه قوانین بین المللی، جنایت فاحش و قتل عمد از ۲۸ ژوئیه تا ۳۱ اوت ۱۹۸۸ در تهران، ایران، توسط دادگاه ناحیه ستهلم بازداشت شده است.»

واضح است که از پنج جرم سنگین بین المللی شناخته شده در سطح جهان («جنایت علیه بشریت»، «نسل کشی»، «جنایت جنگی»، «شکنجه» و «ناپدید کردن قهری») دادستان سویدن هیچ یک را در فهرست اتهامات حمید نوری قرار نداده، حتی «جنایت علیه بشریت» را که سازمان های حقوق بشر صاحب نظر همگی اعدام های گسترده زندانیان سیاسی در تابستان ۱۳۶۷ را مصداق آن دانسته اند.

«جنایت علیه بشریت» یکی از جرایم بین المللی سنگین است که در اساسنامه رم ۱۹۹۸ دیوان کیفری بین المللی مدون شده است.

بند ۱ ماده ۷ این اساسنامه «جنایت علیه بشریت» را افعالی مانند قتل، شکنجه، تجاوز جنسی، و ناپدید کردن قهری می داند که در یک حمله گسترده یا نظام مند بر ضد یک گروه غیر نظامی و با علم به آن حمله ارتکاب یافته باشند. به موجب ماده ۲۵ این اساسنامه رفتارهایی که می توانند به مسئولیت فردی در «جنایت علیه بشریت» بیانجامد عبارتند از: ارتکاب واقعی جرم، مشارکت در انجام آن، تسهیل ارتکاب جرم، یا فرمان دادن ارتکاب یک جرم.

سویدن در ۲۸ ژوئن ۲۰۰۱ به اساسنامه رم دیوان کیفری بین المللی پیوست. اما پیگرد قضایی جرایم در سویدن، چه عادی و چه بین المللی، در صورتی ممکن می شود که مفاد آن ها ابتدا در قوانین داخلی مدون شده باشند. به همین خاطر امکان پیگرد کیفری اتهام بین المللی «جنایت علیه بشریت» تنها از سال ۲۰۱۴ با تصویب «ماده قانونی ۴۰۶ در مورد مجازات نسل کشی، جنایات علیه بشریت و جنایات جنگی» در این کشور میسر شد.

این قانون «جنایت علیه بشریت» را با تفاوت های کوچکی معادل اساسنامه رم تعریف کرده است. از زمان تصویب ماده قانونی ۲۰۱۴ نیز، دو پرونده با اتهام «جنایت جنگی» مشمول آن شده اند.

در سال ۲۰۱۴، سویدن با تصویب «ماده قانونی ۴۰۶ در مورد مجازات نسل‌کشی، جنایات علیه بشریت و جنایات جنگی» برای اولین بار جرم «جنایت علیه بشریت» را به فهرست عناوین کیفری خود اضافه کرد. این ماده قانونی با بازتعریف «جرائم جنگی» و «نسل‌کشی» تعاریف کامل‌تری را از آن‌ها در قوانین سویدن مدون کرد. بنابر این علاوه بر جرم عادی «قتل عمد»، جرم بین‌المللی «جنایت جنگی» نیز جزو اتهامات حمید نوری است چرا که قانون مجازات عمومی سویدن «جرم علیه قوانین بین‌المللی» را نقض جدی «قوانین بشردوستانه بین‌المللی» تعریف کرده است.

اسناد اصلی «قوانین بین‌المللی بشردوستانه» کنوانسیون‌های چهارگانه ژنو مصوب ۱۹۴۹ و دو پروتکل الحاقی مصوب سال ۱۹۷۷ هستند. ماده ۳ مشترک در کنوانسیون‌های چهارگانه ژنو و پروتکل ۲ به حمایت از قربانیان در درگیری‌های مسلحانه غیر بین‌المللی اختصاص دارد.

دادگاه ستکهلم، که به پرونده حمید نوری رسیدگی می‌کند، پیش‌تر در سال‌های ۲۰۱۲ و ۲۰۱۷ به دو پرونده با اتهامات مشابه در پرونده حمید نوری رسیدگی کرده است. در هر دو مورد حکم دادگاه حبس ابد بوده است.